

Julkilausuma 28.5.2020

Kriisikolikot: keino taata valtion rahoitus ilman velkaantumista

Tiivistelmä:

Suomen valtio voi vastata koronakriisiin käyttämällä laillisia oikeuksiaan poikkeuksellisessa laajuudessa niin, ettei valtionvelka kasva. Suomen valtiolla, kuten muillakin EU-jäsenmailla, on oikeus lyöttää ja laskea liikkeeseen kolikoita. Ehdotamme, että Suomen valtio lyöttää erittäin suuriarvoisia (esimerkiksi miljardin euron arvoisia) kolikoita ja tallettaa ne alueellaan toimiviin pankkeihin vaihtaen ne kolikoiden nimellisarvoon pankkitalletuksia. Saatuaan Euroopan keskuspankin hyväksynnän toimenpiteelle valtio voi tällä tavoin rahoittaa kriisin hoidon velkaantumatta. Tällä tavoin voidaan välttää tulevaisuuteen hahmotellut kipupaketit, eli julkisen sektorin leikkaukset, ja siten hyvinvointivaltion heikentäminen.

Velkaantumisessa on riskejä, keskuspankkirahoitus kiellettyä, yhteisvastuu törmää perustuslakiin ja EU-komission elpymisrahaston lopullinen muoto on epävarma

Koronaviruksen aiheuttaman kriisin ja sen taloudellisten vaikutusten hoitamiseen valtion budjetti ei riitä, ja esitetyt Euroopan yhteiset velkakirjat ovat törmänneet poliittiseen vastustukseen ja ovat todennäköisesti myös Suomen [perustuslain vastaisia](#). 27.5. Euroopan komissio esitteli oman suunnitelmansa elpymisrahastosta. Rahaston lopullisesta muodosta tullaan joka tapauksessa neuvottelemaan EU-maiden kesken vielä pitkään. Rahastoon suunnitellut varat eivät siis ole pikaisesti saatavilla, eikä niiden suuruudesta ja niihin liittyvistä ehdoista ole vielä tarkkaa tietoa. Rahaston laillisuudestakin tullaan todennäköisesti vielä käymään keskustelua.

Keskuspankit ovatkin kriisin taloudellisen puolen hoidossa jälleen avainasemassa. Euroopan keskuspankin (EKP) toimet ovat toistaiseksi kuitenkin olleet melko konservatiivisia, ja valtioiden suora keskuspankkirahoitus on kielletty EU:n perussopimuksessa (Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä SEUT, 123 artikla). Englannissa on aloitettu valtion suora [keskuspankkirahoitus](#) ja samaa on vaadittu myös [Euroopassa](#), mutta tämä on tavalla tai toisella ristiriidassa vallitsevien sopimusten ja lainsäädännön kanssa. Lisäksi Saksan perustuslakituomioistuin on kyseenalaistanut EKP:n PSPP (Public Sector Purchase Programme) -tukiohjelman laillisuuden. Tämä saattaa hankaloittaa EKP:n tukitoimia jatkossa.

Alla esittelemme vaihtoehdon valtion kestävämmälle velkaantumiselle nykyisen lainsäädännön puitteissa. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot voivat hyödyntää tätä menetelmää, ja sen yleiseurooppalaisesta versiosta voi lukea tarkemmin Talousdemokratian ja hollantilaisen Ons Geld -järjestön yhteisestä [julkilausumasta](#).

Miljardin euron arvoiset kriisikolikot

Yhdysvalloissa on käyty keskustelua kahden biljoonan dollarin arvoisen [kolikon](#) lyöttämisestä koronakriisin kustannusten kattamiseksi. Vastaava toimenpide olisi mahdollinen myös Euroopan lainsäädännön puitteissa (SEUT:n 128 artikla 2 kohta; Laki metallirahasta).

Ehdotamme, että Suomen valtio hankkii hyvinvointivaltion, yritysten ja kansalaisten taloudelliseen turvaamiseen tarvittavan rahoituksen lyöttämällä miljardin euron arvoisia juhlametallirahoja – kriisikolikoita. Kriisikolikot talletetaan Suomen alueella toimiviin pankkeihin pankkitalletuksia vastaan. Pankit voivat halutessaan tallettaa kriisikolikot Suomen Pankkiin ja saada vastineeksi keskuspankkirahaa. Tällä tavoin toimittaessa ei rikota Euroopan unionin neuvoston asetusta (EY) N:o 3603/93, sillä Suomen Pankki luotottaa liikepankkeja valtion sijaan.¹

Kriisikolikoiden lyöttäminen olisi myös keino avata keskusteluyhteys Euroopan keskuspankin kanssa innovatiivisista kriisitoimista ilman, että rikotaan SEUT:n 130 artiklaa, jossa edellytetään Euroopan keskuspankin itsenäisyyden kunnioittamista sen päätöksenteossa.

Kriisikolikot olisivat akuutin kriisin ratkaisemiseen tarkoitettu keino. Kriisin jälkeen olisi syytä harkita rahajärjestelmän laajempaa [rakenneuudistusta](#), jossa myös sähköisen rahan luomisesta tulisi julkisen tahon hallinnoimaa. Uusia rahapoliittisia keinoja, kuten valtioiden suora keskuspankkirahoitus ja suoraan kotitalouksille ja yrityksille jaettava helikopteriraha, tulisi ottaa käyttöön elvytyskeinona. Kuten monet muutkin ovat jo todenneet, poikkeuksellisina aikoina tarvitaan poikkeuksellisia toimia.

Minkään edellä mainitun menettelyn ei tarvitse pelätä aiheuttavan liiallista inflaatiota, sillä koronakriisi on suurelta osin lamauttanut talouden. Siksi tällä hetkellä on aiheellisempaa pelätä rahavarannon supistumista ja siitä mahdollisesti seuraavaa deflaatiokierrettä. Tämän estämiseksi talouteen on perusteltua lisätä rahaa ehdottamallamme tavalla.

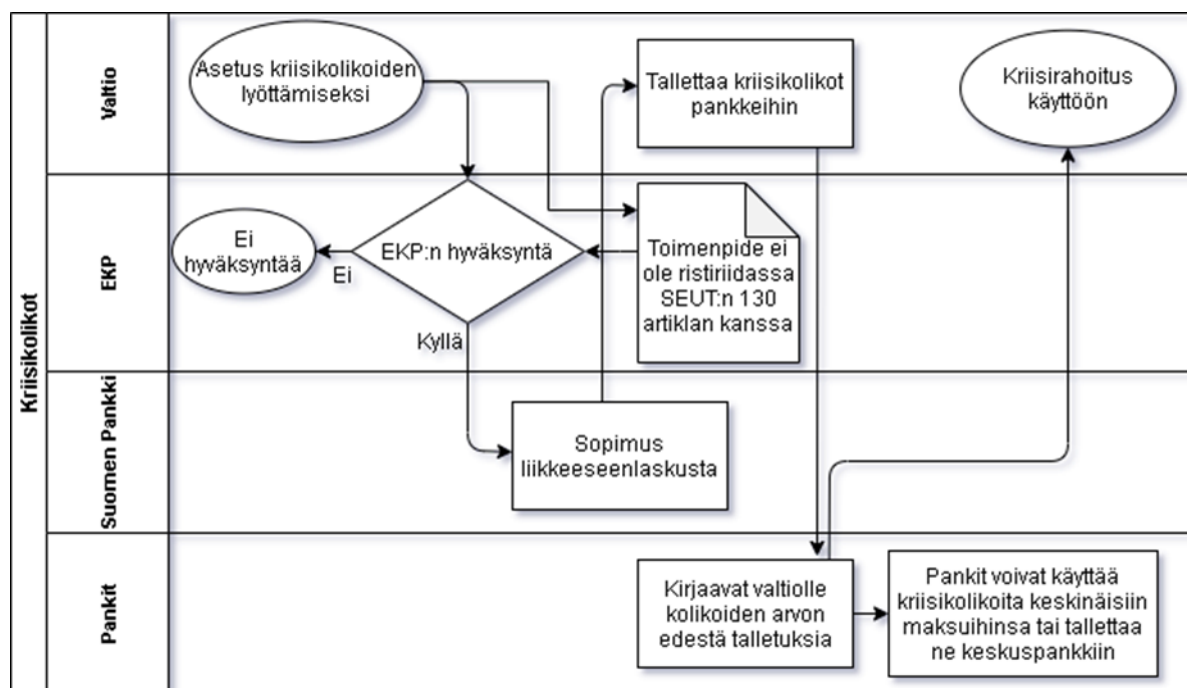
Seuraavalla sivulla on ehdotuksemme kriisikolikoista sovellettuna Suomen lainsäädäntöön. Liitteenä ovat sovellettavat lait ja sopimukset.

¹ Neuvoston asetusta (EY) N:o 3603/93 rajoittaa jäsenvaltioiden liikkeeseen laskemien ja niille hyvitettyjen kolikoiden määrää, jota kansalliset keskuspankit voivat pitää hallussaan. Asetuksen mukaan kansallinen keskuspankki luotottaa valtiota, mikäli sen valtiolle hyvittävä ja hallussaan pitämä kolikoiden määrä ei ole pienempi kuin 10 % liikkeessä olevista kolikoista.

Ehdotamme seuraavaa:

1. Suomen valtiovarainministeriö antaa asetuksen lyöttää COVID-19-pandemiaan vastaamiseen vaadittavien toimien rahoittamiseksi juhlametallirahoja, "kriisikolikoita", jotka ovat nimellisarvoltaan miljardin euron arvoisia. Valtiovarainministeriö hakee Euroopan keskuspankilta hyväksynnän kriisikolikoiden liikkeeseenlaskulle ja sopii Suomen Pankin kanssa poikkeuksellisesta liikkeeseenlaskumenetelmästä.
2. Valtiovarainministeriö tallettaa kriisikolikot Suomen alueella toimiviin pankkeihin ja saa käyttöönsä kolikoiden nimellisarvoa vastaavaan summan pankkitalletuksia. Näitä pankkitalletuksia Suomen valtio käyttää kriisin ja sen taloudellisten vaikutusten hoitamiseen vaadittavien toimien rahoittamiseen.
3. Pankeille kriisikolikot ovat turvallinen varallisuuserä, jota voi käyttää pankkien välisissä maksuissa. Pankit voivat myös tallettaa kriisikolikot Suomen pankkiin korollista keskuspankkirahaa vastaan. Suomen Pankki kirjaa kriisikolikot taseeseensa varallisuudeksi niiden nimellisarvosta.

Kaavio: Kriisikolikoiden lyöttäminen

Lisätietoja: www.talousdemokratia.fi

Yhteydenotot:

Valtteri Aaltonen

valtteri@talousdemokratia.fi

+358 40 767 5756

Ari Slioor

ari@talousdemokratia.fi

+358 40 828 1608

Suomen Talousdemokratia ry:n tarkoituksena on ohjata yhteiskuntaa kohti kestäväää ja demokraattista talousjärjestelmää tuomalla esiin uskottava ja käytännöllinen vaihtoehto velkaperusteiselle rahajärjestelmälle, sekä lisätä kansalaisten kiinnostusta yhteiskunnalliseen talousjärjestelmään ja sen kehitykseen.

Sovellettavat lainkohdat

Suomen lainsäädäntö

Metallirahasta annetun lain (216/1998) 1 §:n mukaan valtiolla on yksinoikeus Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti lyöttää Suomessa metallirahaa omaan lukuunsa.

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti säätää juhlametallirahojen nimellisarvoista ja ominaisuuksista. Tässä momentissa tarkoitetut juhlametallirahat ovat laillisia maksuvälineitä Suomessa.

Lain 2 §:n mukaan metallirahat laskee liikkeeseen Suomen Pankki. Asianomainen ministeriö luovuttaa rahat Suomen Pankille nimellisarvosta liikkeeseen laskemista varten. Liikkeeseen laskettavan metallirahan määrälle on saatava Euroopan keskuspankin hyväksyminen. Suomen Pankki ja asianomainen ministeriö voivat sopia metallirahan liikkeeseen laskemisessa sovellettavasta menettelystä.

Euroopan unionin lainsäädäntö

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT)

123 artikla

1. Tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt Euroopan keskuspankissa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa, jäljempänä "kansalliset keskuspankit", unionin toimielinten, elinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä samoin kuin se, että Euroopan keskuspankki tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita kansallisten keskuspankkien ja Euroopan keskuspankin on kohdeltava samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia keskuspankkirahoituksen osalta.

128 artikla 2 kohta

2. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen eurometallirahoja saatuaan Euroopan keskuspankin hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Neuvosto voi komission ehdotuksesta Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan toteuttaa toimenpiteitä kaikkien liikkeeseen tarkoitettujen metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamiseksi, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen niiden moitteettoman liikkeen turvaamiseksi unionissa.

130 artikla

Käyttäessään sille perussopimuksilla ja EKPJ:n ja EKP:n perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittaessaan niillä sille annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan Euroopan keskuspankki tai kansallinen keskuspankki taikka Euroopan keskuspankin tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa Euroopan keskuspankin tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

Neuvoston asetus (EY) N:o 3603/93

6 artikla

Sitä, että Euroopan keskuspankki tai kansalliset keskuspankit pitävät hallussaan julkisen sektorin liikkeelle laskemia ja sille hyvitetäviä kolikkoja, ei katsota perustamissopimuksen 104 artiklan mukaiseksi luotoksi, jos kolikkojen määrä on pienempi kuin 10 prosenttia liikkeessä olevista kolikoista.

Saksan osalta tämä luku on 31 päivään joulukuuta 1996 asti 15 prosenttia.

Lähdeviitteet

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) konsolidoitu toisinto. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:12012E/TXT>

Laki metallirahasta (216/1998). Annettu 27.3.1998. Viim. muutos. 24.5.2002. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980216#a24.5.2002-378>

Neuvoston asetus (EY) N:o 3603/93. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:31993R3603&from=EN>